

Karol Sacewicz

"Blok" Henryka Glassa wobec zagrożenia sowiecko-komunistycznego na podstawie "Planu C" (październik 1943 r.)

Echa Przeszłości 8, 221-234

2007

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Karol Sacewicz

Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

„BLOK” HENRYKA GLASSA WOBEC ZAGROŻENIA SOWIECKO-KOMUNISTYCZNEGO NA PODSTAWIE „PLANU C” (PAŹDZIERNIK 1943 R.)*

Wydarzenia polityczno-militarne 1943 roku, m.in. styczniowe uchwały rzekomego Plenum KC PPR¹, nasilenie akcji dezinformacyjnej², wzrost antyrządowej propagandy w publicystyce konspiracyjnej PPR-GL³, fizyczna likwidacja przez formacje komunistyczne oddziałów i działaczy niepodległościowego podziemia oraz często kryminalno-bandycka proveniencja i charakter oddziałów GL⁴, propagandowe wspieranie przez PPR zaborczych planów sowieckich aneksji wschodnich ziem polskich⁵, a także stosunek „K” do kwestii katyńskiej⁶ oraz organizacyjna aktywizacja polskich komunistów w ZSRS⁷,

* Badania do niniejszej publikacji zostały przeprowadzone dzięki wykorzystaniu środków z Europejskiego Funduszu Społecznego Unii Europejskiej.

¹ Zob. *Uchwały Plenum Komitetu Centralnego PPR na progu 1943 roku (O sytuacji wojenno-politycznej i zadaniach)*, „Trybuna Wolności”, 1 II 1943, nr 25; druk [w:] *Wizja programowa Polski Ludowej. Dokumenty i materiały 1942–1948*, oprac. M. Malinowski, Warszawa 1979, s. 31–46; *Polska Partia Robotnicza. Dokumenty programowe 1942–1948*, pod red. M. Malinowskiego, Warszawa 1984, s. 106–121. Zdaniem Piotra Gontarczyka w okresie okupacji niemieckiej nie odbyło się żadne posiedzenie Plenum KC PPR; P. Gontarczyk, *Polska Partia Robotnicza. Droga do władzy 1941–1944*, Warszawa 2003, s. 197.

² Ibidem, s. 205–218.

³ Zob. *Publicystyka konspiracyjna PPR 1942–1945. Wybór artykułów*, pod red. A. Przygońskiego, t. I: 1942, Warszawa 1962, t. II: 1943, Warszawa 1964.

⁴ P. Gontarczyk, op. cit., s. 178–186; 191–194, 245–275; *Tajne oblicze GL – AL i PPR. Dokumenty*, oprac. M.J. Chodakiewicz, P. Gontarczyk, L. Żebrowski, t. II, Warszawa 1997, s. 124–131; 158–161, 223–241; P. Wieczorkiewicz, *Historia polityczna Polski 1935–1945*, Warszawa 2005, s. 333–334.

⁵ Zob. *Publicystyka konspiracyjna...*, t. I, II.

⁶ Stojąc na straży obrony dobrego imienia ZSRS i posługując się sowiecką retoryką KC PPR zdecydowanie wystąpił przeciw Rządowi RP na uchodźstwie. M.in. w pierwszomajowej odezwie głoszono, że w swej „antyradzieckiej kampanii posłużył się rząd Sikorskiego hitlerowska

spowodowały natężenie dyskusji w polskim podziemiu niepodległościowym odnośnie potrzeby oraz metod przeciwdziałania zagrożeniu sowiecko-komunistycznemu w okupowanym kraju. Debata toczyła się przede wszystkim na łamach prasy konspiracyjnej⁸. W jej trakcie ujawniały się liczne stanowiska od umiarkowanych, reprezentowanych przez środowiska demokratyczne, ludowe i socjalistyczne, a także przez KG AK i Delegaturę Rządu RP na Kraj, po pozycje radykalne, wyrażane przez organizacje oenerowskie, endeckie, chadeckie i sanacyjne.

W maju 1943 r. do debaty prasowej o formach przeciwdziałania komunistycznemu zagrożeniu włączył się „Blok”⁹ Henryka Glassa¹⁰. Jego głos

prowokacją katyńską”, że dążenia władz polskich do zbadania tej sprawy były *de facto* pomocniczym środkiem „w realizacji terytorialnych pretensji na ziemiach wschodnich, etnograficznie niepolskich”, a także że „Sikorski stał się dobrowolnym i świadomym narzędziem w rękach Hitlera.”; *Do Narodu Polskiego*, 1 V 1943, [w:] *Wizja programowa...*, s. 64; *Polska Partia Robotnicza. Dokumenty...*, s. 132; W tożsamym tonie utrzymane zostały publikacje „Trybuny Wolności”; *W sprawie niemieckiego „odkrycia” zbrodni katyńskiej*, „Trybuna Wolności”, 1 V 1943, nr 31; *Kłęska reakcji*, „Trybuna Wolności”, 15 V 1943, nr 32; szerzej zob. P. Gontarczyk, op. cit., s. 223–226; K. Sacewicz, *Współpracować czy zwalczać? Centralna prasa Polskiego Państwa Podziemnego wobec komunistów polskich (1939 – 1945)*, Olsztyn 2006, praca doktorska, msp., s. 309–310.

⁷ Patrz przypisy nr 28 i 29.

⁸ Szerzej zob. *Polskie Państwo Podziemne wobec komunistów polskich (1939–1945). Wypisy prasy konspiracyjnej*, oprac. K. Sacewicz, Olsztyn 2005; Niemniej jednak debata ta nie implikowała jedynie kolejnych publikacji, haseł czy też odezw, ale miała także wymierny skutek dla Polski Podziemnej m.in. wyrażony rozwojem bądź reorganizacją wewnętrznych struktur oddelegowanych na odcinek „K”; szerzej zob. AAN, 202/II-67, *Statut organizacyjny KB*, 8 X 1942r., k. 4, 8; ibidem, 202/II-13, *Statut organizacyjny Wydziału Bezpieczeństwa*, k. 161–164; K. Sacewicz, op. cit., s. 16–51; J. Marszałec, *Działalność informacyjna i propagandowa agend Polskiego Państwa Podziemnego w kwestii komunistycznej*, [w:] *Działalność informacyjna Polskiego Państwa Podziemnego*, pod red. W. Grabowskiego, Warszawa 2003, s. 134–151; W. Grabowski, *Polska tajna administracja cywilna 1940–1945*, Warszawa 2003, s. 193–194, 204, 207–209; idem, *Delegatura Rządu Rzeczypospolitej Polskiej na Kraj 1940–1945*, Warszawa 1995, s. 74–78; idem, *Struktury organizacyjne służb bezpieczeństwa i wymiaru sprawiedliwości Polskiego Państwa Podziemnego*, [w:] *Organy bezpieczeństwa i wymiar sprawiedliwości Polskiego Państwa Podziemnego*, pod red. W. Grabowskiego, Warszawa 2005, s. 61–62, 64–66; G. Górski, *Administracja Polski Podziemnej w latach 1939–1945. Studium historyczno-prawne*, Toruń 1995, s. 286–289; G. Mazur, *Biuro Informacji i Propagandy SZP – ZWZ – AK 1939–1945*, Warszawa 1987, s. 141–147; M. Ney-Krwawicz, *Komenda Główna Armii Krajowej 1939–1945*, Warszawa 1990, s. 108.

⁹ „Blok” był ważną agendą Polski Podziemnej nastawioną na przeciwdziałanie wywrotowej działalności komunistów kierowaną przez Henryka Glassa. Został utworzony w listopadzie 1939 r. i według „*Sprawozdania orientacyjnego na dz. 1 X 1943r.*” (przeznaczonego dla Delegata Rządu RP) był „[...] organizacją ponadpartyjną, typu ideowo-społecznego, [...] jednostką prawną, fachową pracującą na odcinku obrony Rzeczypospolitej przed komunizmem, we wszelkich jego postaciach /III – Mka, Rosja sowiecka, IV – Mka, odgałęzienia, ekspozytury, etc./”; AAN, 228/1–2, k. 1; zob. IPN BU, 0397/251, t. 1, k. 196; Do zakresu jego prac należała informacyjno-wywiadowcza akcja infiltracyjna ruchu komunistycznego, a także działalność wydawniczo-propagandowa. Tą ostatnią realizowano i zamierzano realizować za pomocą „Ajencji A.”, „Ajencji U”, planowanej „Ajencji R” odpowiedzialnej za kontrpropagandę wobec radiostacji „Kościszko” oraz „Ajencji P”, która miała opracowywać wyciągi z antykomunistycznych artykułów prasy podziemnej oraz prasy niemieckiej, włoskiej i hiszpańskiej; AAN, 228/1–2, k. 2; Poza wymienionymi komórkami w ramach „Bloku” funkcjonowała Centrala obejmująca: „prezydium, sekretariat generalny, cztery

wzmacniał pozycję zwolenników zdecydowanej, radykalnej rozprawy z „K”. Poddawał krytyce – jego zdaniem – bierną postawę władz podziemnych wobec komunistów¹¹. Jednocześnie postulował konsolidację wszystkich sił politycznych oraz współdziałanie propagandowe i bojowe. „Ajencja A.” nawoływała do podjęcia natychmiastowej walki, która uniemożliwiłaby komunistom zrealizowanie ich podstawowego zadania, a mianowicie wywołania przed-

podsekretariaty – zdecentralizowane”; ibidem, k. 1; Istnienie podsekretariatów w ramach „Bloku” potwierdza „*Sprawozdanie budżetowe za półrocze X 1942–VI 1943 r.*”; ibidem, 228/1–3, k. 6; Ponadto na prowincji „Blok” miał zorganizowanych siedem placówek tj.: Sokołów Podlaski, Brześć, Dęblin, Lwów, Kielce, Radom; ibidem, 228/ 1–3, *Sprawozdanie budżetowe „Bloku”*, 17 X 1943 r., k. 14; Organizacja Glassa posiadała także własny wywiad (współpracujący z odpowiednimi agendami ZWZ – AK oraz Delegatury Rządu RP), sekcję kartotek działaczy „K”, sekcję większą odpowiedzialną za opracowywanie materiałów przeznaczonych dla wsi, sekcję zagraniczną, kongresową oraz dział ochrony; ibidem, 228/1–2, k. 2; szerzej zob. J. Marszałec, op. cit., s. 148–150; K. Sacewicz, op. cit., s. 48–51.

¹⁰ Henryk Glass (1896–1984) instruktor ZHP, w 1919 r. p.o. Naczelnika Harcerstwa na Rusi w Rosji, w latach 1919–1932 członek Naczelnej Rady Harcerskiej, redaktor harcerskich czasopism, od 1915 r. członek POW, w 1917 r. żołnierz I. Korpusu Polskiego gen. Józefa Dowbór-Muśnickiego, w latach 1925–1939 współpracownik Centralnego Biura Porozumienia Antykomunistycznego, w ramach którego redagował miesięcznik „Walka z bolszewizmem” (1927–1931) i „Prawda o komunizmie” (1937–1939), za swoją antykomunistyczną działalność został zaocznie skazany na śmierć przez władze sowieckie (wyrok poprzez zamach bombowy próbowano wykonać w 1929 r.), we wrześniu 1939 r. otrzymała przydział do Sztabu Naczelnego Wodza do referatu sowieckiego, od listopada 1939 r. do upadku Powstania Warszawskiego twórcą i jednocześnie przywódcą antykomunistycznej agendy Polski Podziemnej o kryptonimie „Blok”, żołnierz powstańczej Warszawy, w 1945 r. uciekając przez NKWD i UB przedostał się do brytyjskiej strefy okupacyjnej w Niemczech, a stamtąd do Wielkiej Brytanii, w 1980 r. na Polskim Uniwersytecie na Obczyźnie obronił dysertację doktorską pt. „*Historia Porozumienia Antykomunistycznego w Polsce*”; autor licznych broszur i publikacji o tematyce antykomunistycznej oraz harcerskiej (m.in. idem, *Rola Węgier w wojnie polsko-bolszewickiej w roku 1920*, Warszawa 1931, ss. 12; idem, *Gawędy z drużynowym. Zbiór rad i wskazówek dla instruktorów harcerskich*, Warszawa 1923, ss. 104; idem, *Harcerstwo jako czynnik odrodzenia narodowego*, Warszawa 1924, ss. 15; idem, *Zamach bolszewizmu na młodzież: dokumenty*, Płock 1927, ss. 142; idem, *Rola kontrjacejek w walce z akcją wywrotową komunistów*, Warszawa 1929, ss. 8; idem, *Uwagi o rewolucji komunistycznej*, Warszawa 1931, ss. 31; idem, *Kulisy antyfaszystowskiego ruchu ludowego*, Warszawa 1937, ss. 8; idem, *Wpływ Kominternu wśród nauczycieli. Materiały oświetlające cele i taktykę komunistów w Związku Nauczycielstwa Polskiego*, Warszawa 1937, ss. 20; idem, *Trockizm i Czwarta Międzynarodówka*, Londyn 1954, ss. 11; idem, *Młodzi Walczą (1912–1920)*, Londyn 1974, ss. 263; jako S. Jankowski, *Metody ekspansji komunizmu. Dzieje ukształtowania systemu w latach 1919–1932*, Londyn 1982, s. 325), w okresie wojny używał pseudonimów: „Martel”, „Mieczysław Wolski”, po wojnie zaś „Stanisław Jankowski”; zob. M. Kornat, *Bolszewizm, totalitaryzm, rewolucja, Rosja. Początki sowietologii i studiów nad systemami totalitarnymi w Polsce (1918–1939)*, t. I, Kraków 2003, s. 72; J. Marszałec, op. cit., s. 148–150; IPN BU, 01435/16, *Walka Armii Krajowej i Delegatury Rządu z ruchem lewicowym (1939–1944)*, Warszawa 1974, s. 91–93; AIPN Gd, 0046/433, t. 1, s. 91–93; H. Glass, *Na szlaku Chudego Wilka*, Warszawa 1998, s. 229–239; S. Jankowski [H. Glass], *Metody...*, s. 3-41.

¹¹ Zdaniem naczelnego pisma „Bloku” postawa ta wynikała z lekceważenia zagrożenia komunistycznego; *Polacy*, „Ajencja A.”, 15 V 1943, nr 1.

wczesnego powstania powszechnego¹². Odnośnie czasu podjęcia antykomunistycznej akcji „Blok” stał na stanowisku, że „Rozprawy z komunizmem nie można odkładać na okres późniejszy, gdy ustabilizują się stosunki, gdyż będzie on usiłował za pomocą swoich agend jak P.P.R. i A.L. wbić nam ponownie nóż w plecy w momencie najkrytyczniejszym, w momencie powstania. To też walkę z nimi musimy rozegrać wcześniej niż z okupantem niemieckim”¹³. Podkreślano przy tym, że istnieją nie tylko moralne, ale i prawne podstawy sankcjonujące działania antykomunistyczne. Powoływano się tu na kodeks karny z 11 lipca 1932 r.¹⁴, a przede wszystkim jego rozdział XVII pt. „Zbrodnia stanu”¹⁵ oraz rozdział XVIII pt. „Przestępstwa przeciwko interesom zewnętrznym Państwa i stosunkom międzynarodowym”¹⁶, stanowiący podstawę

¹² Czytamy: „[...] wbrew wszelkim pozorom, że komuniści z PPR i Gwardii Ludowej są nastawieni „niepodległościowo” czy „narodowo”, mamy do czynienia z wrogą siłą, którą tępić będziemy musieli na równi z największą w tej chwili wrogą siłą – Niemcami. Prowokacje komunistyczne muszą być w porę zdemaskowane i zwalczane przez polskie sfery niepodległościowe, a naród cały musi wiedzieć, że ich powstanie nie jest naszym powstaniem, że na terenie Polski walczą ze sobą dwaj najeźdźcy, dwaj wrogowie naszej wolności i że zguba obu tych najeźdźców leży w interesie naszego narodu. Najwyższy czas na planową likwidację oddziałów komunistycznych, terroryzujących kraj!”, *Likwidować prowokację komunistyczną!*, „Ajencja A.”, 26 VII 1943, nr 5.

¹³ *Zdraycy pod sądl*, „Ajencja A.”, 16 IX 1943, nr 7.

¹⁴ Zob. *Kodeks Karny*, Dz. U. RP z dn. 11 VII 1932, nr 60, poz. 571.

¹⁵ Art. 93 § 1 stwierdza „[...] kto usiłuje pozbawić Państwo Polskie niepodległego bytu lub oderwać jego część obszaru podlega karze na czas nie krótszy od lat 10 lub dożywotni albo karze śmierci”; art. 93 § 2 „[...] kto usiłuje zmienić przemocą ustrój Państwa Polskiego, podlega karze więzienia na czas nie krótszy od lat 10 lub dożywotnio”; art. 94 § 2 ustanawia, że „[...] kto usiłuje usunąć Prezydenta RP lub zagarnąć jego władzę, albo wywrzeć wpływ na jego czynności przemocą lub groźbą bezprawną podlega karze więzienia na czas nie krótszy od lat 10 lub dożywotnio”; art. 98 stwierdza, że „[...] kto w celu popełnienia zbrodni określonej w art. 93, 94 lub 95: a) porozumiewa się z osobą działającą w interesie obcego państwa lub organizacji międzynarodowej, [...] podlega karze więzienia na czas nie krótszy od lat 5”; zob. Dz. U. RP z dn. 11 VII 1932, nr 60, poz. 571; Przepisy KK z racji warunków okupacji i konspiracji nie mogły być wykonywane dosłownie, chociażby kara więzienia. Dlatego też wymiar kary w nowej, wojennej rzeczywistości regulowały, m.in. *Przepisy materialne do KSK ZWZ* (zatwierdzone przez gen. Sikorskiego i gen. Sosnkowskiego, stwierdzały „Kto dopuszcza się zbrodni zdrady, szpiegostwa, prowokacji [...] podlega karze śmierci”; *Armia Krajowa w dokumentach 1939–1945*, t. I: *wrzesień 1939 – czerwiec 1941*, Londyn 1970, s. 233–243; zob. też *Armia Krajowa. Szkice z dziejów Sił Zbrojnych Polskiego Państwa Podziemnego*, pod red. K. Komorowskiego, Warszawa 1999, dok. nr 12;), należy jednak pamiętać, że zakładano egzekwowanie kar nie tylko w czasie wojny, ale także po odzyskaniu niepodległości. Tym samym, na czas trwającego konfliktu i okupacji KK z 1932 r. w tej materii stanowił podłoże określające raczej nie wymiar kary, ale rodzaj i charakter przestępstwa – zbrodni wobec Państwa Polskiego.

¹⁶ Zob. m.in. art. 99, który stwierdza: „[...] kto wchodzi w porozumienie z osobą działającą w interesie obcego państwa lub organizacji międzynarodowej w celu wywołania wrogich działań przeciw Państwu Polskiemu podlega karze na czas nie krótszy od lat 10”; Istotne dla sprawy oceny działalności komunistów były także art. 100 § 1, art. 101§ 1 oraz § 2, jak również art. 109, w którym czytamy: „[...] kto będąc obywatelem polskim rozpowszechnia publicznie za granicą wiadomości nieprawdziwe w celu szkodenia interesom Państwa Polskiego podlega karze więzienia do lat 10”; Dz. U. RP z dn. 11 VII 1932, nr 60, poz. 571; Działalność podziemia komunistycznego w latach 1942–1945 była sprzeczna także z innymi aktami prawnymi II RP, m.in. z: *Rozporządzeniem Prezydenta RP z 24 października 1934 roku o niektórych*

prawną dla Kodeksu Sądów Kapturowych ZWZ i Statutu Wojskowych Sądów Specjalnych. W stosunku do komunistów polskich w kraju i w ZSRS, zgodnie z zapisem kodeksu, wysunięto zarzut zbrodni stanu¹⁷. Założenia akcji antykomunistycznej stanowiły merytoryczny fundament dla opracowanego przez „Blok” ściśle tajnego dokumentu – „Plan C”¹⁸ z września-października 1943 r.¹⁹ Precyzował on podstawy, jak również formy oraz narzędzia akcji. Podkreślano w nim, że jest on odpowiedzią na zaborcze dążenia sowieckie²⁰. „Plan C” zakładał nadanie działaniom obronnym charakteru planowej, wielosektorowej akcji (tzn. obejmującej wywiad, propagandę, sądy wojenne, walkę zbrojną i przeciwdziałanie akcjom niszczyielskim „K”). Wobec akceptacji kierowniczych czynników PPP dla polityczno-propagandowej formy przeciwdziałania wpływom komunistycznym²¹ „Plan C”, a zwłaszcza jego założenia rozwiązań siłowych, ale także i prawnych, pozostał jedynie postulatem prawniczych środowisk Polski Podziemnej, nie uzyskując nigdy jako całość²² akceptacji rządowych instytucji PPP i tym samym nie stając się częścią składową oficjalnej polityki ekspozytur krajowych Rządu RP wobec sowiecko-komunistycznego podziemia w Polsce. Niemniej jednak dokument ten stanowi ważne świadectwo nastawienia części społeczeństwa polskiego (zwłaszcza związanym z reprezentowanym przez Glassa środowiskiem oenerowsko-endeckim) do komunistów, komunizmu i ZSRS, dowodząc, że powszechne i wsparte ówczesną literą prawa były głosy nawołujące do likwidacji „K”.

przestępstwach przeciwko bezpieczeństwu Państwa oraz z Rozporządzeniem Prezydenta RP z 22 listopada 1938 roku o ochronie interesów Państwa; G. Górski, *Wokół genezy PRL. Rozważania historyczno-prawne*, Toruń 2001, s. 37, 40; zob. Dz. U. RP z dn. 24 X 1934, nr 94, poz. 851; Dz. U. RP z dn. 22 XI 1938, nr 91, poz. 623.

¹⁷ *Zdraycy pod sąd!*, „Ajencja A.”, 16 IX 1943, nr 7.

¹⁸ Zob. AAN, 228/1-1, *Plan „C”*, 1943r., k. 10–13; IPN BU, 0397/251, t. 1, k. 204–207; ibidem, 01435/16, s. 109–114; AIPN Gd, 0046/433, t. 1, s. 109–114; W pracy tej błędnie zakwalifikowano plan jako opracowanie AK, które inaugurować miało działalność „Antyku”. Jest to kolejny w historiografii doby PRL przykład nie tylko błędnego utożsamiania Podwydziału „Antyk” z organizacją Henryka Glassa, ale i przypisania PSZ w Kraju radykalizmu środowisk endeckich i ONR-owskich, z którymi „Blok” utrzymywał ściśle związki. Gwoli ścisłości należy dodać, że „Blok” dokument ten przekazał do Delegatury Rządu RP na Kraj oraz KG AK; IPN BU, 0397/350, t. 2, R. Dreżewski, *Działalność antykomunistyczna Delegatury Krajowej Rządu Emigracyjnego w latach II wojny światowej*, Warszawa 1979, s. 118–119.

¹⁹ Dokładny, miesięczny czas powstania „Planu C” można określić na podstawie „*Sprawozdania orientacyjnego na dz. 1 X 1943*” „Bloku” (zob. AAN, 228/1–2, k. 1.), do którego rzezonny plan był dołączony jako załącznik nr 2.

²⁰ „Blok” nie traktował konfrontacji z polskimi komunistami jako konfliktu wewnętrznego, ale jako jedną z wielu płaszczyzn, jeden z teatrów wojny z oficjalnymi i zakamuflowanymi ekspansywnymi dążeniami ZSRS.

²¹ Przejawem dominującej roli tej koncepcji było powołanie 26 października 1943 r. Społecznego Komitetu Antykomunistycznego (SKA), który pełnił funkcję propagandowego koordynatora środowisk niepodległościowych w ich działaniach na odcinku „K”; zob. G. Mazur, op. cit., s. 142–143; K. Sacewicz, op. cit., s. 40–41.

²² Należy jednak zauważyć, że powstanie SKA pokrywało się z postulatami „Bloku” zawartymi w części IV „Planu C”.

Dokument znajduje się w zasobach Archiwum Akt Nowych w Warszawie, jak również w archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie i dotychczas nie był publikowany w obiegu naukowym²³. Tekst opracowano zgodnie z zasadami publikacji materiałów źródłowych. Zachowana została oryginalna pisownia dokumentu (błędy stylistyczne, ortograficzne i rzeczowe zostały zasygnalizowane oznaczeniem [sic!]). Wszystkie skróty rozwinięto.

Ściśle tajne

Nie wolno przepisywać, ani
ujawniać treści osobom nieupoważnionym

PLAN „C”

I. ZABORCZE DAŻENIA ROSJI SOWIECKIEJ

1. Nie ulega już dziś żadnej wątpliwości, że Rosja sowiecka dąży do włączenia ziem Rzeczypospolitej siłą do Związku Socj.[alistycznych] Republik Rad.[zieckich], traktując to wyłącznie jako etap do opanowania całej Europy. Wstępem do urzeczywistnienia tych zaborczych, imperialistycznych celów było porozumienie zawarte w 1939 r. przez Rosję sow.[iecką] z Niemcami i zabór połowy ziem Polski²⁴. Wojna Niemiec z Rosją sow.[iecką] przewodziła tylko czasowo realizację sowieckich dążeń, ale ich nie przekreśliła.
2. Pełną tych zaborczych dążeń realizację przygotowuje Rosja sow.[iecka] nadal przez:
 - a) ofensywę armii czerwonej;
 - b) przerzucenie na ziemie polskie oddziałów zbrojnych, agentów, broni, pieniędzy²⁵;

²³ Wyjątek stanowi opracowanie Wydziału „C” MSW; zob. IPN BU, 0397/251, t. 1, k. 204–207; ibidem, 01435/16, s. 109–114; AIPN Gd, 0046/433, t. 1, s. 109–114; Dostępność tego opracowania była ograniczona.

²⁴ Mowa o pakcie o nieagresji między Rzeszą Niemiecką i ZSRS, tzw. pakcie Ribbentrop – Molotow z 23 sierpnia 1939 r. oraz o podpisanym w Moskwie 28 września 1939 r. niemiecko – sowieckim układzie o granicach i przyjaźni; szerzej zob. *Agresja sowiecka na Polskę 17 września 1939r. w świetle dokumentów*, t. I, pod red. Cz. Grzelaka, Warszawa 1997, s. 231–233; *Katyń. Dokumenty zbrodni*, oprac. N. Lebediewa, W. Materski i in., t. I: *Jeńcy nie wypowiedzianej wojny. Sierpień 1939 – marzec 1940*, Warszawa 1995, s. 109–113; *Prawdziwa historia Polaków. Ilustrowane wypisy źródłowe 1939–1945*, oprac. D. Baliszewski, A.K. Kunert, t. I: *1939–1942*, Warszawa 1999, s. 22–23, 95–99.

²⁵ Na temat sowieckiej akcji sabotażowo – dywersyjnej na ziemiach polskich w okresie II wojny światowej zob. A. Puławski, *Sowiecki partyzant – polski problem*, „Pamięć i Sprawiedliwość” 2006, nr 1(9), s. 217–253; K. Sacewicz, *Obraz sowieckich akcji dywersyjnych w okupowanej Polsce (1941–1943) na łamach „Biuletynu Informacyjnego”, „Echa Przeszłości”* 2003, t. IV, s. 127–151; „*Akcja sowiecko-komunistyczna w Polsce*” – raport specjalny Komendanta Głównego Armii Krajowej gen. Stefana Roweckiego „Kaliny” (27 czerwca 1942 r.), oprac. K. Sacewicz „Echa Przeszłości” 2006, t. VII, s. 251–269.

- c) tworzenie na naszych ziemiach agentur, jak P.P.R., Gwardji [sic!] Ludowej / „Armiji [sic!] Ludowej”²⁶ / i innych organizacji [sic!], działających po myśli sowieckich sztabów;
- d) organizowanie u nas szerokiej propagandy wywrotowej²⁷;
- e) tworzenie w Rosji tzw. dywizjonów polskich²⁸ i ośrodków politycznego rzekomo polskiego /tzw. „Związku patriotów polskich” [sic!]/²⁹ dla przeciwstawienia się Polskiemu Rządowi i Polskiej Armii;
- f) harmonizowanie działań wszystkich tych czynników w celu podbicia Polski metodą rewolucji komunistycznej, popartej z zewnątrz zbrojną siłą, agentami i pieniędzmi.

²⁶ W okresie opracowania „Planu C” (patrz przypis nr 19) funkcjonowała jedynie GL, niemniej jednak na łamach prasy komunistycznej od połowy 1943 r. pojawiały się zapowiedzi utworzenia, a niekiedy informacje o powołaniu już Armii Ludowej; zob. *O myśl polityczną polskiej demokracji*, „Trybuna Wolności”, 1 IX 1943, nr 39; druk [w:] *Publicystyka konspiracyjna...*, t. II, s. 308–317; W. Gomułka, *Artykuły, przemówienia*, t. I, Warszawa 1962, s. 18–29; *Wizja programowa...*, s. 84–95; AL powstała oficjalnie 1 stycznia 1944 r.; zob. *Dekret nr 1 KRN*, „Rada Narodowa”, 20 I 1944, nr 2; druk [w:] *Dowództwo Główne GL i AL. Zbiór dokumentów z lat 1942–1944. Rozkazy, instrukcje, regulaminy*, oprac. W. Poterański, M. Turlejska, W. Tuszyński, M. Wilusz, Warszawa 1967, s. 369; *Protokół pierwszego posiedzenia Krajowej Rady Narodowej (31 grudnia 1943–1 stycznia 1944r.)*, „Archiwum Ruchu Robotniczego” 1975, t. II, s. 46; Niniejszy dekret podporządkowywał dowództwu AL wszystkie polskie formacje zbrojne za granicą: oddziały gen. Berlinga, a także oddziały gen. Andersa oraz PSZ stacjonujące w Wielkiej Brytanii. Na mocy Dekretu nr 3 KRN z 1 stycznia 1944 r. na czele AL stanął agent sowieckiego wywiadu Michał Łyżwiński – Żymierski „Rola”; *Dekret nr 3 KRN*, „Rada Narodowa”, 20 I 1944; druk [w:] *Dowództwo Główne GL...*, s. 371; *Protokół pierwszego posiedzenia Krajowej...*, s. 48; M. Szczurowski, *Dowódcy Wojska Polskiego na froncie wschodnim 1943–1945. Słownik biograficzny*, Pruszków 1996, s. 163–165; P. Gontarczyk, op. cit., s. 315–316; Według Józefa Światła Rola – Żymierski był także agentem gestapo z polecenia wywiadu sowieckiego; Z. Błażyński, *Mówi Józef Światło. Za kulisami bezpieki i partii 1940–1955*, Warszawa 2003, s. 53.

²⁷ Na terenie okupowanej Polski podziemie komunistyczne wydawało w latach 1939–1945 około 216 pism z czego w okresie przed PPR-owskim około 60, a w 1944 i 1945 r. przybyło około 40 nowych pism; A. Przygoński, *Prasa konspiracyjna PPR. Zarys – katalog – życiorys*, Warszawa 1966, s. 88–89.

²⁸ Mowa o formowanych pod auspicjami ZPP jednostkach WP w ZSRS. Pierwsze decyzje w tej sprawie zapadły na posiedzeniu Biura Politycznego WKP(b) około 18–19 kwietnia 1943 r. Następnie 6 maja 1943 r. wydana została uchwała nr 3294 Państwowego Komitetu Obrony oficjalnie wyrażająca zgodę na formowanie jednostki WP; zob. *Z archiwów sowieckich*, oprac. W. Roszkowski, t. III: *Konflikty polsko-sowieckie 1942–1944*, Warszawa 1993, s. 48–51; *Wojsko Polskie na froncie wschodnim 1943–1945. Wybór materiałów źródłowych*, oprac. Cz. Grzelak, H. Stańczyk, S. Zwoliński, Warszawa 1994, s. 17–18; Cz. Grzelak, H. Stańczyk, S. Zwoliński, *Armia Berlinga i Żymierskiego*, Warszawa 2003, s. 26; Do jesieni 1943 r., a więc do chwili opracowania „Planu C” polskie jednostki w ZSRS na podstawie uchwały nr 3904 Państwowego Komitetu Obrony z 10 sierpnia 1943 roku zostały zorganizowane w Polski Korpus Armijny; *Konflikty polsko-sowieckie...*, s. 52–57; *Dokumenty i materiały...*, t. VII, s. 468–470; Na temat politycznej roli WP na froncie wschodnim zob. S. Zwoliński, *Wojsko Polskie w ZSRR w 1943 roku wobec powstającego systemu władzy*, Warszawa 2003; Cz. Grzelak, *Wojenna edukacja kadr Wojska Polskiego na froncie wschodnim 1943–1945*, Warszawa 2004.

²⁹ Zob. Z. Kumoś, *Związek Patriotów Polskich. Założenia programowo-ideowe*, Warszawa 1983; K. Sacewicz, *Współpracować...*, s. 351–355.

3. Taki stan rzeczy stwierdzony na podstawie starannej obserwacji i niezbi-tych faktów, wymaga od nas jaknajszybszego [sic!] rozpoczęcia szerokiej i silnej akcji obronnej.

II. NASZA AKCJA OBRONNA

1. Celem jej jest usunięcie lub zniszczenie na ziemiach Rzeczypospolitej sowieckich oddziałów zbrojnych, ekspozytur, agentur i t.d.
2. Zakres tej akcji obejmuje:
 - a) wywiad;
 - b) propagandę;
 - c) sądy wojenne;
 - d) naszą walkę zbrojną;
 - e) przeciwdziałania szkodliwym dla Polski działaniom niszczycielskim.
3. Taktyka tej akcji wymaga, aby była ona prowadzona zarówno przez czyn-niki oficjalne polskie³⁰, jak i wszelkie ugrupowania polityczne i organiza-cje bojowe polskie /koordynacja działań, podział zadań, różnorodność ude-rzeń na różnych terenach równocześnie/. Przy centralizacji zasadniczych wytycznych należy dążyć do decentralizacji wykonania w terenie i wcią-gnięcie do akcji jaknajszerszych [sic!] sił narodu.

Ośrodki naszej akcji muszą pozostać starannie zakonspirowane i muszą co pewien czas sprawdzać swój stan zakonspirowania.

III. WYWIAD

1. Zadanie wywiadu polega na ustaleniu sił przeciwnika, odkryciu szta-bów, dowódców, ustaleniu rozmieszczenia sił przeciwnika w terenie, ujawnieniu planów, metody działania, terminów działania itp.
2. Organizacja wywiadu musi być oparta na centralnym ustaleniu naj-ważniejszych wytycznych i na centralnym ześrodkowaniu wiadomości wy-wiadu, przy zachowaniu decentralizacji w pracy terenowej. Nie chodzi więc o jednolitą organizację całego wywiadu, lecz o scharmonizowaną [sic!] i jednolitą pracę różnych ośrodków wywiadu.

³⁰ Niniejsze postulaty, pod adresem władz polskich na uchodźstwie i ich ekspozytur w kraju, wysuwane były nie tylko przez „Blok, ale także w enuncjacjach prasowych organizacji konspiracyjnych oraz w raportach wywiadowczo-analitycznych agend Polski Podziemnej; zob. *Wokół prób wicherzeń komunistycznych*, „Rzeczpospolita Polska”, 10 III 1942, nr 4(24); *Upiór bolszewizmu*, „Polska Walczy”, 12 III 1942, nr 5; *Uwaga – „wróg wewnętrzny” działa!*, „Walka Ludu”, 29 V 1942, nr 8; *Bolszewizm wobec Polski*, „Pobudka”, X–XI 1942, nr 8/9; *Problem komunistyczny w Polsce na tle wojny i okupacji*, „Dokumenty Chwili”, 12 XI 1942, nr 13; AAN, 228/17–8, *Nowe posunięcia Kominternu na ziemiach Polski*, I 1942r., k. 25; ibidem, 228/1–1, *Materiał do akcji przeciwkomunistycznej*, V 1942r., k. 44; ibidem, 228/17–5, *Sprawozdanie z dn. 15 VIII 1942r.*, k. 56.

3. Służba wywiadowcza, bardzo nieliczna dotychczas³¹, winna być wydatnie wzmoczona tak ilościowo jak i jakościowo i winna otrzymać znacznie większe środki materialne w związku z rozszerzeniem zadań. Powinny być również znacznie rozbudowane i staranniej zaopatrzone brygady obserwacyjne.

IV. PROPAGANDA

1. Celem głównym propagandy przeciwkomunistycznej /przeciwsowieckiej/ jest sparaliżowanie komunistycznych wpływów na masy i pozytywne wygranie tych mas przeciwko komunie i Rosji sowieckiej.
2. Organizacja obecna tej propagandy powinna polegać
 - a) na doprowadzeniu do porozumienia i wymiany między ośrodkami produkującymi zasadniczy antykomunistyczny materiał propagandowy;
 - b) na uporządkowaniu i wydatnym rozszerzeniu na masy ludowe kolportażu broszur, pism, ulotek, haseł etc. i
 - c) na pozyskaniu dla akcji kolportażowej i szerokiej propagandy wszystkich ważniejszych polskich ośrodków organizacyjnych.
3. Środki propagandy, jakimi obecnie dysponujemy są następujące:
 - a) broszury popularne, oparte na dokładnym materiale dokumentacyjnym, tak opracowane, aby służyły jako podręczniki na kursach antykomunistycznych i jako informacje dla prasy oraz szerszego ogółu /broszury takie wychodzą i dalsze są przygotowywane/³²;
 - b) biuletyn informacyjny dla prasy /zadanie to spełnia Agencja Antykomunistyczna, której biuletyn ukazuje się co 2 tygodnie/³³;

³¹ W 1943 r. stan agend wywiadowczo-kontrwywiadowczych niepodległościowego podziemia polskiego na odcinku „K” prezentował się następująco: w ramach AK za kwestię „K” odpowiadał referat „999” („Korweta”) i referat „994 – Sonda” Wydziału Kontrwywiadu i Bezpieczeństwa Oddziału II KG oraz Brygady Wywiadowcze Oddziału Bezpieczeństwa Administracji Zmilitaryzowanej, w Delegaturze Rządu RP na Kraj za kwestię „K” od 1942 r. odpowiadała Komórka Bezpieczeństwa Wydziału Bezpieczeństwa („Oko”) Departamentu Spraw Wewnętrznych (DSW), a od grudnia 1943 r. Referat III Informacyjny („Stożek”, „Wirówka”) Oddziału Bezpieczeństwa („Żrenica”), referat „Żrenica R. V.”, a także Referat III Oddziału Polityczno-Społecznego („Tęczówka”) funkcjonujące w Wydziale Bezpieczeństwa DSW; szerzej zob. K. Sacewicz, *Współpracować...*, s. 16–19, 33–38; J. Marszałec, op. cit., s. 138–144; Ponadto inne formacje i podmioty Polskiego Podziemia posiadały własne agendy na odcinku „K”. M.in. w ramach Oddziału II – Wywiadu i Kontrwywiadu KG NSZ funkcjonował Referat IV C Antykomunistyczny („Ule”) prowadzony przez Antoniego Szperlicha („Wróblewski”); AAN, 207/3, *Instrukcja wywiadu przeciw „K”*, 15 III 1943r., k. 15–19; IPN BU, 0397/251, t. 1, k. 117–123; *Narodowe Siły Zbrojne. Dokumenty, struktury, personalia*, zebrał, oprac. i wstępem opatrzył L. Żebrowski, t. I, Warszawa 1994, s. 293; K. Komorowski, *Polityka i walka. Konspiracja zbrojna ruchu narodowego 1939–1945*, Warszawa 2000, s. 312, 445–446.

³² M.in. od początku wojny „Blok” opracował 3 broszury, każda po 16 stron, w nakładzie 5000 egzemplarzy; AAN, 228/1–2, k. 2.

³³ „Ajencja A.” czołowe pismo „Blok” wydawane od 15 maja 1943 r. do 21 czerwca 1944 r. W sumie ukazało się 19 numerów, plus jeden numer nadzwyczajny z 28 maja 1943 r. Pismo

- c) ulotki, fachowo opracowane, dostosowane do różnych terenów i różnych celów walki propagandowej /liczne pierwowzory ulotek już opracowano³⁴;
 - d) artykuły w prasie podziemnej³⁵;
 - e) obsługa radio³⁶, oparta na materiałach a, b, c;
 - f) kursy dla agitatorów antykomunistycznych /tacy agitatorzy, mówcy uliczni i tp. będą potrzebni zwłaszcza w chwili upadku Niemiec³⁷;
 - g) plakaty uliczne potrzebne już obecnie i na moment przełomu;
 - h) propaganda „szepciana”, którą należy celowo zorganizować, jako poważny czynnik oddziaływania na nastroje mas.
4. Taktyka propagandy powinna polegać na centralizacji planu tj. przyjęciu jednolitego planu działania przez wszystkie ośrodki organizacyjne polskie, przy zachowaniu decentralizacji działania w terenie i swobody w dobieraniu metod, haseł itp. przez różne ośrodki lokalne.
5. Natychmiastowe zarządzenia w dziedzinie propagandy powinny objąć poza wzmożeniem działalności wskazanej w punktach 2, 3, 4, również:

wychodziło w systemie – dwa numery w miesiącu – w nakładzie około 250 egzemplarzy. Wydawane było przez Mirosława Ostromięckiego („Orski”) w Biurze Informacji NSZ. Zamieszczane w nim materiały były „przeważnie w stanie surowym wymagającym dopiero opracowania artykułowego czy ulotkowego”, jednak mogły być one – jak zapewniała redakcja pisma – „wykorzystywane bez zastrzeżeń”; „Ajencja A.”, 15 V 1943, nr 1; AAN, 228/1–2, k. 1; J. Marszałec, op. cit., s. 149.

³⁴ W kwietniu 1943 r. do decyzyjnych czynników krajowych został przesłany „Memoriał w sprawie niebezpieczeństwa rewolucji komunistycznej w Polsce” autorstwa przedstawicieli bliżej niesprecyzowanych „polskich stowarzyszeń z miast: Warszawy, Krakowa, Lwowa, Wilna, Poznań”; zob. AAN, 203/VII/59, k. 1–16; IPN BU, 0397/251, t. 1, k. 182–195; Rzeczony dokument przedstawiał m.in. szczegółowy plan akcji wydawniczo-propagandowej uwzględniającej potrzebę rozwoju akcji ulotkowej, w której „Ulotki powinny być dobrze udokumentowane, atakować brutalnie pozycje komuny, a formą swoją i psychologicznym opracowaniem odpowiadać poziomowi szerokich mas ludu miejskiego i wiejskiego”. Ponadto przytoczono w nim szereg (32) już przygotowywanych tematów oraz postulowanych ulotek, które naznaczały kierunek akcji przeciw „K”; AAN, 228/1-1, *Plan akcji wydawniczo – propagandowej (akcja przeciwkomunistyczna)*, 2 IV 1943r., k. 27-27a; ibidem, 203/VII/59, k. 15; K. Sacewicz, *Współpracować...*, s. 322–324; W ramach samego „Bloku” tą formą propagandy miała zajmować się „Ajencja U”; AAN, 228/1–2, k. 2; Na temat akcji ulotkowej szerzej zob. W. Chojnacki, *Bibliografia zwartych i ulotnych druków konspiracyjnych wydanych pod okupacją niemiecką w latach 1939–1945*, Warszawa 2005.

³⁵ Zob. *Polskie Państwo Podziemne wobec komunistów...*

³⁶ M.in. w ramach Wydziału Propagandy Bieżącej BIP KG ZWZ- AK funkcjonowała Kwatera Radiowa; zob. G. Mazur, op. cit., s. 47–49; M. Ney-Krwawicz, op. cit., s. 188–189; J. Rzepecki, *Organizacja i działanie Biura Informacji i Propagandy (BIP) Komendy Głównej AK*, „Wojskowy Przegląd Historyczny” 1971, nr 3, s. 140–142.

³⁷ Najprawdopodobniej konstruując koncepcję organizacji kursów – szkoleń dla agitatorów antykomunistycznych Glass i jego zespół bazowali na doświadczeniach Centralnego Biura Porozumienia Antykomunistycznego, które w latach 1928-1939 zorganizowało co najmniej 10 kursów dla około 240 osób. Obejmowały one m.in. następujące zagadnienia: „Ocena marksizmu, komunizmu, bolszewizmu”, „Czym jest rewolucja komunistyczna i do czego prowadzi”, „Strategia i taktyka komunizmu i drogi przeciwdziałania”, „Rola Żydów w komunizmie”, „Komunizm a religia”; zob. S. Jankowski, *Metody...*, s. 256–269.

- a) likwidację wydawanych przez Polaków prokomunistycznych wydawnictw w języku niemieckim, obliczonych na sianie rozkładu komunistycznego w armii niemieckiej /gdyż skomunizowa[nie] armii niemieckiej jest sprzeczne z interesem polskim³⁸;
- b) rozpoczęcie wydawania pisemek i ulotek w języku rosyjskim, mających na celu rozkład przeciwkomunistyczny armii sowieckiej³⁹.

V. POLSKIE SADY

1. Wyroki wydawane na agentów sowieckich i komunistów, działających na szkodę Rzeczypospolitej, winny być wyrokami sądów państwowych, aby stały się wymiarem sprawiedliwości, a nie wymiarem nienawiści partyjnej⁴⁰. Punkt ten powinny przyjąć wszystkie ugrupowania polskie. Akt oskarżenia może wnieść do Sądu każdy obywatel Rzplitej. W momencie walki /wojny/ wypadki mogą zmusić nas do natychmiastowej akcji bez czekania na wyroki sądów, lecz będzie to już akcja wojenna.
2. Wykonanie wyroków może być przekazywane oddziałom egzekucyjnym różnych ośrodków organizacyjnych lub podejmowane przez różne ośrodki lecz na podstawie wyroków sądowych. Jeśli wyrok został wydany przez Sąd na podstawie aktu oskarżenia wniesionego przez polską organizację, wskazanym jest wykonanie wyroku przekazać tej samej organizacji.
3. Rozpocząć wymiar sprawiedliwości należy niezwłocznie:
 - a) od wydania wyroku na Wandę Wasilewską⁴¹, Berlinga⁴² i tp. zdrajców, wysługujących się Rosji i

³⁸ Mowa m.in. o akcji „N” (tzn. propagandzie dywersyjnej w języku niemieckim) prowadzonej przez Podwydział „N” Wydziału Propagandy BIP KG ZWZ. Akcja ta polegała m.in. na rozpowszechnianiu druków i wydawnictw podszywających się pod fikcyjne niemieckie organizacje opozycyjne, w tym również o socjaldemokratycznym i komunistycznym charakterze; *Armia Krajowa w dokumentach...*, s. 441; Komunistyczny charakter pewnych wydawnictw „N” został oprostowany m.in. w październiku 1943 r. przez NSZ; AAN, 207/26, k. 2; G. Mazur, op. cit., s. 100.

³⁹ Działalność taka nie została podjęta, aczkolwiek według kwestionowanej przez Tadeusza Żenczykowskiego (zob. W. Bartoszewski, T. Żenczykowski, *Wydział „R” w BIP KG AK. Rozmowa Władysława Bartoszewskiego z Tadeuszem Żenczykowskim*, „Zeszyty Historyczne” 1984, z. 70, s. 75;) „Instrukcji ogólnorganizacyjnej »Antyku»” (zob. IPN BU, 0397/251, t. 1, k. 201–203; AAN, 228/1–1, k. 41–42a;) taki statutowy obowiązek rzekomo wypełniać miał Podwydział „Antyk” („R”) BIP KG AK; szerzej zob. K. Sacewicz, *Współpracować...*, s. 41–47.

⁴⁰ Patrz przypisy nr 14–16.

⁴¹ Wanda Wasilewska (1905–1964) – deputowana do Rady Najwyższej ZSRS, członkini WKP(b), od sierpnia 1941 r. pułkownik Armii Czerwonej, redaktor „Nowych Widnokręgów” oraz „Wolnej Polski”, w latach 1943–1944 przewodnicząca Prezydium Zarządu Głównego Związku Patriotów Polskich (ZG ZPP), wiceprzewodnicząca Polskiego Komitetu Narodowego (PKN), w 1944 r. członek Centralnego Biura Komunistów Polskich (CBKP), od lipca do końca grudnia 1944 r. wiceprzewodnicząca Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego (PKWN).

⁴² Zygmunt Berling (1896–1980) – generał WP, w latach 1939–1941 więzień sowiecki, od 1941 do 1942 r. w Armii Polskiej w ZSRS – szef sztabu 5. DP, następnie dowódca punktu

- b) od wydania i wykonania wyroków na czołowych kierownikach agentur bolszewickich w Polsce⁴³.

VI. WALKA ZBROJNA

Walka zbrojna, którą rozpoczynamy w obronie Rzeczypospolitej przed bolszewicko-komunistycznym najazdem, musi kierować się następującymi wytycznymi:

1. Centralizacja rozkazodawcza, decentralizacja w wykonaniu, z wyraźnym dążeniem do wciągnięcia do walki najszerszych mas narodu.
2. Staranne konspirowanie wobec komuny zarówno ośrodków rozkazodawczych, jak i sił wykonawczych.
3. Uderzenie mocne, zdecydowane, szybko ponawiane i pomnażane, aby przechodziło w nieustannie uderzającą falę, nie dającą komunie chwili spokoju i odpoczynku; jest to jedyny sposób niedopuszczenia do dotkliwych kontruderzeń, jedyny niezawodny sposób dezorganizowania i wyniszczania sił przeciwnika.
4. Uderzenie przede wszystkim [sic!] w osoby naczelne i sztaby, /ośrodki kierownicze, lokale, składy broni, redakcje, drukarnie/. Nie zapominać rewolucyjnej zasady, która głosi, że wystrzelanie do wódców dezorganizuje całe oddziały.
5. Szerokie stosowanie indywidualnego terroru prewencyjnego, godzącego w osoby, gdyż jest to najlepszy sposób ochrony i zabezpieczenia własnych ludzi i własnych sztabów.
6. Staranne opracowanie ochrony własnych sztabów, własnych ludzi, lokali i własnych oddziałów. W razie potrzeby danie pomocy w ochronie ludziom z innych organizacji [sic!], współdziałających w walce

ewakuacyjnego, dezertor z armii gen. Andersa, od 1943 r. członek Prezydium ZG ZPP, dowódca 1. DP im. T. Kościuszki, a następnie I. Korpusu Polskiego w ZSRS i 1. Armii WP, członek Rady Wojennej Armii Polskiej, od lipca 1944 r. zastępca kierownika resortu obrony narodowej w PKWN. Za osądzeniem Berlinga najaktywniej opowiadały się środowiska prawicowe; zob. *Zdrajcy pod sąd!*, „Ajencja A.”, 16 IX 1943, nr 7; *Zdrajców pod sąd*, „Walka”, 15 VI 1944, nr 22; Rzeczony oczekiwania prasy, jak i „Planu C” wskazują na brak informacji odnośnie postępowania karnego wszczętego 19 września 1942 roku oraz rozkazu gen. Sikorskiego z 30 czerwca 1943 r., w którym Naczelnny Wódz nakazał postawić Berlingowi zarzut zdrady. Rozprawa odbyła się przed sądem wojskowym na Bliskim Wschodzie 26 lipca 1943 r. w godzinach 7.00–8.50. Wobec oskarżonego Berlinga za dopuszczenie się dezercji orzeczono wyrok śmierci oraz utratę praw publicznych i honorowych, wydalenie z wojska, przepadek majątku na rzecz Skarbu Państwa i utratę zdolności do dziedziczenia i otrzymywania darowizn; szerzej zob. R. Anders, *Sprawa Berlinga. Sprawa karna przeciwko byłemu ppłk. Zygmuntovi Berlingowi i towarzyszom*, „Karta” 2002, nr 35, s. 50–59; A. Zagórski, *Dezertor. Rzecz o Zygmuncie Berlingu*, „Orzeł Biały” 2003, nr 6(141), s. 6–12; Kwestią nieustaloną do dnia dzisiejszego jest uprawomocnienie się wyroku.

⁴³ Autorowi nie są znane żadne przypadki wydania wyroku przez sądownictwo PPP na czołowych działaczy podziemia komunistycznego.

z komuną. Zasada: za naszego jednego członka zginąć musi 4-ch komunistów.

7. Łącznie z dezorganizowaniem dowództw i sztabów przystąpić należy do szerokiej akcji przeciwko oddziałom sowiecko-komunistycznym w terenie.
8. Szczególnie starannie należy likwidować sowieckie oddziały spadochronowe i poszczególnych spadochroniarzy.
9. Fala uderzeń, o której mowa w punkcie 3, łącznie z akcją wskazaną we wszystkich powyższych punktach, powinna zmierzać do wypychania oddziałów sowiecko-komunistycznych na wschód, aż za granicę Rzeczypospolitej.

VII. PRZECIWDZIAŁANIE SZKODLIWEJ AKCJI NISZCZYCIELSKIEJ

1. Komunistyczne oddziały partyzanckie /G.L. – A.L./ i oddziały sowieckie mają m.in. za zadanie: „wszystko niszczyć, wszystko palić”. Motywuje się to koniecznością szkodenia Niemcom. W rzeczywistości w wielu wypadkach akcja ta szkodzi nie tyle Niemcom – ile nam, Polakom. Np. rozbijanie mleczarni jest niszczeniem dorobku polskiego, podobnie niszczenie domów gminnych, budynków szkolnych, palenie zboża, wybijanie inwentarza etc. Należy więc rozgraniczyć niszczenie szkodliwe dla Niemców /np. zniszczenie wozu z mlekiem lub masłem dla Niemców, odstawianym przez mleczarnię, zniszczenie kartotek w Arbeitsamtach/ o d zniszczenia szkodliwego dla nas samych /np. zniszczenie mleczarni, będącej polskim warsztatem pracy, potrzebnym i po wojnie, niszczenie domów będących własnością osób, gminy lub państwa/. Propaganda nasza powinna to rozgraniczenie szerzej omówić.
2. Za zniszczenie własności polskiej: a/ prywatnej, b/ gminnej. c/ państwowej – należy karać według praw wojny, a ludności dawać ochronę. Kilka wypadków takiej ochrony w powiecie oniemiało komunę i przyczyni się do poparcia naszej akcji przez ludność.

VIII. TRZY OKRESY

1. Plan niniejszy obejmuje trzy okresy akcji przeciw komunie:
 - a) akcję obecną, w warunkach okupacji niemieckiej;
 - b) akcję w momencie załamania się okupacji niemieckiej i rozwinięcie się wielkiego rewolucyjnego uderzenia komuny w Polskę, wspartego przez Sowiety;
 - c) akcję przygotowawczą na przyszłość, po zawarciu pokoju, gdyż nawet po zawarciu pokoju i po ewentualnym upadku władzy bolszewików

w Rosji, istnieje już w świecie IV- ta Międzynarodówka, która ma podjąć działalność moskiewskiego Kominternu [sic!]44.

2. Przy rozwijaniu naszej akcji obronnej w okresie pierwszym /a/ należy stale przygotowywać polskie siły do decydującej rozgrywki w okresie drugim /b/ i nie zapominać o czekającym nas okresie trzecim /c/.

1943 r.

Źródło: AAN, 228/1-1, k. 10-13, maszynopis; IPN BU, 0397/251, t. 1, k. 204–207, maszynopis.

⁴⁴ Pogląd nie posiadający żadnego odzwierciedlenia w rzeczywistości. Nie uwzględnia bowiem różnic ideowych oraz sporów personalnych pomiędzy działaczami IV MK a WKP(b) i działaczami byłego Kominternu (III MK), jak również wyolbrzymia wpływy i realne możliwości IV MK po zamordowaniu Trockiego.